

SPIS TEKSTÓW ŹRÓDŁOWYCH

I. NAZIZM I III RZESZA

A. IDEOLOGIA

- [1] 16 września 1919, Monachium – Adolf Hitler o celach nowoczesnego antysemityzmu (fragment listu)
- [2] 24 lutego 1920, Monachium – Program Niemieckiej Partii Robotniczej (DAP) (fragmenty)
- [3] 1925 – Poglądy Adolfa Hitlera na temat rasy (fragmenty *Mein Kampf*)
- [4] 1933 – Sebastian Haffner o zmianach zachodzących w społeczeństwie niemieckim po przejęciu władzy przez nazistów (fragmenty)
- [5] 15 września 1935, Norymberga – Rasistowska ustawa o ochronie niemieckiej krwi i honoru niemieckiego
- [6] 1935 – Wychowanie w duchu ideologii nazistowskiej – zadania z podręcznika do matematyki autorstwa Adolfa Bornera
- [7] 1937 – Hasła-tematy lekcji dla szkół niemieckich stopnia średniego
- [8] 30 stycznia 1939, Berlin – Przemówienie Adolfa Hitlera w Reichstagu oskarżające Żydów o wywołanie przyszłej wojny i zapowiadające eksterminację narodu żydowskiego (fragment)

B. PRZEŚLADOWANIA

- [9] 1 kwietnia 1933, Baden-Baden – Relacja z zajęć antyżydowskich widzianych przez pięcioletniego wówczas Gerharda Durlachera (fragmenty)
- [10] 3 kwietnia 1933, Berlin – Protokół spisany przez urzędnika Konsulatu Generalnego RP informujący o akcji antyżydowskiej w Berlinie 1 kwietnia 1933 roku
- [11] Maj 1933, Wrocław – Fragmenty dziennika Waltera Tauska dotyczące palenia książek i dyskryminacji dzieci żydowskich w szkołach
- [12] Maj 1933, Królewiec – Relacja Bernarda Singera o antyżydowskich wystąpieniach w Królewcu
- [13] 5 października 1938, Wiedeń – Pierwsze próby wydalenia Żydów podjęte przez wiedeńską SD
- [14] 10 listopada 1938, Berlin – Zarządzenie Reinharda Heydricha o demonstracjach antyżydowskich
- [15] Listopad 1938, Berlin – Relacja Ericha Kästnera o wydarzeniach „nocy kryształowej”
- [16] 1938, Akwizgran – Relacja Erica Lucasa o wydarzeniach „nocy kryształowej” w wiosce Hoengen niedaleko Akwizgranu
- [17] 6 grudnia 1938 – Notatki Emanuela Ringelbluma na temat uchodźców w Zbąszyniu

- [18] 24 stycznia 1939, Berlin – Utworzenie Centralnego Urzędu Rzeszy do spraw Emigracji Żydowskiej

II. RELACJE POLSKO-ŻYDOWSKIE W PRZEDWOJENNEJ POLSCE

- [19] 1932, Warszawa – Wytyczne w sprawie żydowskiej Obozu Wielkiej Polski
- [20] 1933, Wadowice – Artykuł nawołujący do bojkotu ekonomicznego Żydów
- [21] 1933 – Antysemickie hasła propagandowe z gazetki „Młody Narodowiec”
- [22] 5 września 1934, Częstochowa – Pismo Episkopatu Polski do ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego w sprawie uczniów i nauczycieli pochodzenia żydowskiego w szkołach powszechnych
- [23] 29 lutego 1936 – „Kwestia żydowska” w liście pasterskim kardynała Augusta Hlonda
- [24] 1936, Warszawa – Artykuł Zofii Kossak-Szczuckiej *Najpilniejsza sprawa* (fragment)
- [25] 1936 – Artykuł Ludwika Wolskiej *Odrzucić pałki* nawołujący do zwalczania antysemityzmu
- [26] Lata trzydzieste, Lwów – Wspomnienie Aharona Szeftela na temat nastrojów i zajęć antyżydowskich na Politechnice Lwowskiej
- [27] Lata trzydzieste, Lwów – Profesor Stanisław Grabski o „kwestii żydowskiej” na Uniwersytecie Lwowskim (fragment *Pamiętników*)
- [28] 1936, Warszawa – Artykuł Adama Próchnika *Polskie stronnictwa polityczne a antysemityzm* o wpływach nazizmu na poglądy antysemickie w Polsce (fragmenty)
- [29] 1937, Warszawa – Artykuł Tadeusza Kotarbińskiego *Konieczność samoobrony* potępiający antysemickie ekscesy na wyższych uczelniach (fragmenty)

III. LATA 1939–1941

A. PIERWSZE REPRESJE I PRZEŚLADOWANIA

- [30] 8 września 1939, Kraków – Zarządzenie szefa Zarządu Cywilnego w sprawie znakowania wszystkich przedsiębiorstw należących do Żydów
- [31] 21 września 1939, Berlin – Telefonogram Reinharda Heydricha do dowódców grup operacyjnych Policji Bezpieczeństwa i służb bezpieczeństwa omawiający kolejne etapy i metody „ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej” na okupowanych ziemiach polskich
- [32] Wrzesień 1939, Łowicz – Fragment relacji nieznanego autora na temat represji wobec Żydów po wkroczeniu wojsk niemieckich do Łowicza (T)

- [33] Październik 1939, Szczepieszyn – Relacja Zygmunta Klukowskiego o znęcaniu się Niemców nad Żydami w Szczepieszynie
- [34] Wrzesień–listopad 1939, Lublin – Fragment relacji Jankiela Grinberga na temat represji wobec Żydów po wkroczeniu wojsk niemieckich do miasta
- [35] 24 listopada 1939, Warszawa – Zarządzenie gubernatora dystryktu warszawskiego Ludwiga Fischera o oznakowaniu Żydów
- [36] 29 kwietnia 1940, Kraków – Obwieszczenie starosty miejskiego w Krakowie o zakazie przebywania Żydów na Plantach, na Rynku Głównym i w Sukiennicach

B. PRZESIEDLENIA I TWORZENIE GETT

- [37] 28 października 1939, Piotrków – Obwieszczenie Zarządu Gminy Wyznaniowej Żydowskiej do ludności żydowskiej miasta Piotrkowa o utworzeniu getta
- [38] 12 listopada 1939, Poznań – Z okólnika wyższego dowódcy SS i policji w Warthegau, Wilhelma Koppego, dotyczącego planu przesiedlenia Żydów i Polaków do Generalnego Gubernatorstwa (fragmenty)
- [39] 28 listopada 1939, Kraków – Rozporządzenie generalnego gubernatora Hansa Franka o ustanowieniu Rad Żydowskich (fragmenty)
- [40] Grudzień 1939, Łódź – Z notatki nieznanego autora o przesiedleniu Żydów z Łodzi w końcu 1939 roku do Generalnego Gubernatorstwa (fragmenty)
- [41] 12 lipca 1940, Kraków – Przemówienie Hansa Franka, wygłoszone na posiedzeniu kierowników wydziałów rządu GG, o planie przesiedlenia Żydów europejskich na Madagaskar (fragment)
- [42] 2 października 1940, Warszawa – Zarządzenie gubernatora dystryktu warszawskiego Ludwiga Fischera o utworzeniu getta w Warszawie (fragmenty)
- [43] 17 listopada 1940, Warszawa-getto – Chaim Kapłan o zamknięciu getta warszawskiego (fragment dziennika)
- [44] 1940 (1941?), Kraków – Anonimowy donos do starosty miasta Krakowa podpisany „Patrycjusz krakowski”
- [45] 20 stycznia 1941, Warszawa – Raport Waldemara Schöna, kierownika wydziału przesiedleń w urzędzie gubernatora dystryktu warszawskiego na temat celów utworzenia getta w Warszawie (fragmenty)
- [46] Warszawa-getto – Relacja 15-letniej Poli Rotszyld o położeniu przesiedleńców do warszawskiego getta
- [47] 3 marca 1941, Kraków – Zarządzenie Otto Wächtera, gubernatora dystryktu krakowskiego o utworzeniu getta w Krakowie (fragmenty)

- [48] Październik 1941, Lwów – Relacja Dawida Kahane o okolicznościach utworzenia getta we Lwowie
- [49] 15 października 1941, Warszawa – Rozporządzenie generalnego gubernatora Hansa Franka zabraniające ludności żydowskiej pod groźbą kary śmierci opuszczania wyznaczonych jej dzielnic mieszkaniowych (fragment)

C. PRACA PRZYMUSOWA

- [50] 26 października 1939 – Rozporządzenie generalnego gubernatora Hansa Franka w sprawie ustanowienia przymusu pracy dla ludności żydowskiej w Generalnym Gubernatorstwie
- [51] 23 lipca 1940, Szczepczeszyn – Relacja Zygmunta Klukowskiego o obozach pracy dla Żydów na Zamojszczyźnie (fragment)
- [52] Początek 1941, Warszawa-getto – Memoriał Rady Żydowskiej dotyczący obozów pracy zorganizowanych na Lubelszczyźnie jesienią 1940 roku dla ludności żydowskiej (fragment)
- [53] Maj 1941, Warszawa-getto – Reportaż „Jefima” [Icchaka Cukiermana] pt. „W obozie pracy” opublikowany w piśmie konspiracyjnym
- [54] Luty–lipiec 1943 – Relacja Mordechaja Śledzika o pracy w fabryce amunicji Hasag w Skarżysku-Kamiennej (fragment)
- [55] 4 września 1943, Oranienburg – Pismo Maurera, kierownika grupy D II w Głównym Urzędzie Gospodarczo-Administracyjnym SS, do Rudolfa Hössa, komendanta obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, w sprawie zatrudnionych w tym obozie więźniów żydowskich

D. ŻYCIE W GETTACH

- [56] Listopad 1940, Rembertów – List uchodźców z Kalisza znajdujących się w Rembertowie do Żydowskiej Samopomocy Społecznej w Warszawie
- [57] 3 stycznia 1941, Warszawa – Obowiązki Żydowskiej Służby Porządkowej w Warszawie
- [58] 12 stycznia 1941, Żuklin – Rada Żydowska Kańczuga-Wieś, siedziba w Żuklinie, list do centrali Żydowskiej Samopomocy Społecznej w Krakowie z prośbą o pomoc (fragment)
- [59] 22 kwietnia 1941, Warszawa – Artykuł z „Gazety Żydowskiej” zatytułowany *Piękny wieczór sederowy w Domu Sierot*
- [60] 26 czerwca 1941, Warszawa – Donos do gestapo informujący o szmuglu do getta warszawskiego
- [61] Lato 1941, Warszawa – Stefan Ernest o epidemii tyfusu w getcie warszawskim (fragment dziennika)

- [62] 25 sierpnia 1941, Warszawa – Emanuel Ringelblum o szmuglu żywności do getta warszawskiego
- [63] Sierpień 1941, Warszawa – Relacja Symchy Binem Motyla, jednego ze szmuglerów w getcie warszawskim, na temat szmuglu żywności
- [64] 2 września 1941, Warszawa – Półinternat przy ul. Nowolipki 25, Cyrla Zajfer odpowiada na ankietę „Jakie zaszły zmiany u mnie podczas wojny”
- [65] Grudzień 1941, Warszawa – Stanisław Różycki, „Budżet szarego człowieka” (fragment dziennika)
- [66] Styczeń–wrzesień 1941, Kraków – Renia Knoll o życiu codziennym w getcie (fragmenty dziennika)
- [67] 1941, Warszawa – Pola Rotszyld o tajnych kompletach w getcie warszawskim (fragment pamiętnika)
- [68] Styczeń 1942, Warszawa – Sprawozdanie [dla władz niemieckich] przewodniczącego Rady Żydowskiej w Warszawie za miesiąc styczeń 1942 (fragmenty)
- [69] 25 lutego 1942, Warszawa – „Poradnik dla gospodyń. Przepisy kuchenne”
- [70] Marzec 1942, Warszawa – Schroniska dla uchodźców w getcie warszawskim (tzw. punkty)
- [71] Wiosna 1942, Kowno – Pytanie do rabina Efraima Oshry w sprawie niekoszernego jedzenia przed zbliżającym się świętem Pesach
- [72] 1942, Bodzentyn – Dawid Rubinowicz o zabranii ojca do obozu pracy (fragmenty pamiętnika)
- [73] 29 maja 1942, Warszawa – Rachela Auerbach o dzieciach w warszawskim getcie
- [74] 1940–1942, Jędrzejów – Listy od rodziny i znajomych do Kiwy Prajsa we Francji (fragmenty)
- [75] 1941–1942, Radomsko – Miriam Chaszczewacka o życiu młodzieży w getcie (fragmenty dziennika)
- [76] 1942, Wilno – Aleksandra Sołowiejczyk-Guter o życiu w getcie (fragment pamiętnika)
- [77] 1941–1942, Kazimierz Dolny – Listy Delegatury ŻSS w Kazimierzu Dolnym do centrali Żydowskiej Samopomocy Społecznej w Krakowie z prośbą o pomoc (fragmenty)

IV. DECYDUJĄCE MIESIĄCE CZERWIEC–GRUDZIEŃ 1941 ROKU

A. NIEMIECKIE PLANY

- [78] 31 lipca 1941, Berlin – Rozkaz Hermanna Göringa do szefa Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy Reinharda Heydricha, nakazujący

mu opracowanie generalnego planu „rozwiązania kwestii żydowskiej w Europie”

- [79] 16 grudnia 1941, Kraków – Protokół posiedzenia rządu Generalnego Gubernatorstwa w sprawie polityki wobec Żydów i planów ich całkowitej eksterminacji (fragmenty)
- [80] 20 stycznia 1942, Berlin-Wannsee – Protokół konferencji w Wannsee

B. POGROMY

- [81] 29 czerwca 1941 – Rozkaz Reinharda Heydricha nr 1 do dowódców *Einsatzgruppen* w sprawie tzw. akcji samooczyszczających i roli, jaką w ich trakcie mają odgrywać niemieckie formacje wojskowe i policyjne (fragment)
- [82] 1 lipca 1941 – Rozkaz Reinharda Heydricha nr 2 do dowódców *Einsatzgruppen* o wciąganiu Polaków do akcji antyżydowskich na zajmowanych terenach wschodniej Polski (fragment)
- [83] Czerwiec 1941, Lwów – Alma Heczkowa, „Mój pamiętnik” – relacja na temat pogromu (T)
- [84] 7 lipca 1941, Radziłów – Relacja Chany Finkelsztejn o wystąpieniach antyżydowskich w Radziłowie złożona w Białymstoku 12 października 1945 roku
- [85] 28 stycznia 1949, Białystok – Pismo Wojewódzkiego Komitetu Żydowskiego w Białymstoku do PUBP w Łomży z załączoną relacją Szmula Wasersztejna o zbrodni na ludności żydowskiej w Jedwabnem (fragment) (T)

C. WOJNA NA WSCHODZIE, EINSATZGRUPPEN

- [86] 30 marca 1941, Berlin – Przemówienie Adolfa Hitlera w Kancelarii Rzeszy do 250 oficerów niemieckich na temat planowanej wojny z ZSRR (fragment)
- [87] 11 lipca 1941 – Tajny rozkaz pułkownika Maxa Montuy z Centralnego Pułku Policji o sposobie organizowania masowych mordów ludności żydowskiej
- [88] Lipiec 1941, Ponary – Fragmenty „Dziennika” Kazimierza Sakowicza dotyczące masowych rozstrzeliwań Żydów wileńskich w Ponarach (T)
- [89] Lipiec–wrzesień 1941, Wilno – Relacja 22-letniej chalucki, najprawdopodobniej Racheli Zilberberg, dotycząca sytuacji Żydów w Wilnie na początku okupacji niemieckiej, w tym o masowych mordach w Ponarach, spisana przez rabina Szymona Huberbanda w getcie warszawskim na początku 1942 roku (fragmenty)
- [90] 19 września 1941, Żytomierz – Raport majora Röslera, dowódcy 528 pułku policji niemieckiej „Środek”, złożony 3 stycznia 1942

roku dowódcy 9 Armii generałowi Schniewindtowi na temat masowych rozstrzeliwań ludności żydowskiej w okolicach Żytomierza (fragmenty) (T)

- [91] 1941, Kowno – Raport z działalności dowódcy *Einsatzkommando 3* SS-Standartenführera Karla Jägera za okres 2 lipca–1 grudnia 1941 roku (fragmenty) (T)
- [92] 5 października 1942, Dubno – Relacja niemieckiego inżyniera budowlanego Hermanna Friedricha Gräbe dotycząca masowych egzekucji Żydów w Dubnie na Wołyniu (fragmenty) (T)

V. MASOWA EKSTERMINACJA

A. ZIEMIE WCIELONE DO RZESZY

- [93] 16 lipca 1941, Poznań – Notatka wraz z pismem przewodnim SS-Sturmbannführera Rolfa-Heinza Höppnera do Adolfa Eichmanna w sprawie projektów rozwiązania „kwestii żydowskiej”
- [94] 17 listopada 1941, Kazimierz Biskupi pod Koninem – Zeznanie Mieczysława Sękiewicza na temat masowego mordu Żydów w Kazimierzu Biskupim pod Koninem, złożone 27 października 1945 roku (fragmenty protokołu zeznania) (T)
- [95] Styczeń 1942 – Relacja „Szlamka” pt. „Świadeństwo przymusowego grabarza...” o obozie zagłady w Chełmnie nad Nerem (T)
- [96] 21 stycznia 1942, Grabów-getto – List rabina Jakuba Szulmana do krewnych w getcie warszawskim donoszący o masowym mordowaniu Żydów
- [97] Kwiecień 1942, Warszawa-getto – Raport Hersza Wassera pt. „Wypadki chełmińskie” adresowany do Aleksandra Kamińskiego i opublikowany w „Biuletynie Oneg Szabat” (fragmenty)
- [98] 4 września 1942, Litzmannstadt-getto – Przemówienie Chaima Rumkowskiego, wygłoszone do mieszkańców getta łódzkiego na temat wykonania nakazu dostarczenia na „przesiedlenie” 20 tysięcy dzieci i starców (fragmenty) (T)
- [99] Wrzesień 1942, Litzmannstadt-getto – Relacja Dawida Sierakowiaka o akcji selekcyjnej dzieci i ludzi starych w getcie łódzkim i o zabranii jego matki (fragment „Dziennika”) (T)
- [100] Marzec 1943 – List Artura Greisera do Heinricha Himmlera o zasługującym na uznanie zachowaniu członków komanda specjalnego Lange z obozu zagłady Chełmno nad Nerem
- [101] 1 grudnia 1944 – Tekst kartki – odezwy grupy osób zamordowanych w obozie zagłady w Chełmnie nad Nerem

B. AKCJA REINHARDT W GG I OKRĘGU BIAŁYSTOK

- [102] 17 marca 1942, Lublin – Notatka Fritza Reutera, referenta do spraw przesiedleń urzędu gubernatora dystryktu lubelskiego z rozmowy z późniejszym szefem sztabu Akcji Reinhardt Hermannem Höfle na temat konieczności przeprowadzania selekcji przywożonych z zachodu Żydów do getta tranzytowego w Piaskach na Lubelszczyźnie
- [103] 29 marca 1942, Lublin – List niezidentyfikowanego Daniela do siostry w getcie warszawskim o akcji likwidacyjnej w Lublinie
- [104] 29 marca 1942, Opole Lubelskie – List Pesacha Goldbauma do brata Josefa Goldbauma w getcie warszawskim o przesiedleniu Żydów z Kazimierza Dolnego do Opola
- [105] Kwiecień 1942, Lublin – Raport Komendy Okręgu do Komendy Głównej AK o sytuacji politycznej. Załącznik dotyczący obozu zagłady w Bełżcu
- [106] 30 kwietnia 1942, Warszawa – Informacja o zagładzie Żydów na ziemiach polskich w „Biuletynie Informacyjnym”
- [107] 11 maja 1942, Warszawa – List Bundu w Polsce do rządu polskiego w Londynie w sprawie zagłady ludności żydowskiej w Polsce i potrzeby zastosowania przez rządy państw sprzymierzonych polityki odwetu wobec obywateli niemieckich
- [108] 10 czerwca 1942, Warszawa – Zapiski Emanuela Ringelbluma na temat świadomości zagłady ludności żydowskiej w warszawskim getcie (fragmenty)
- [109] 18 lipca 1942, Lublin – Formularz zobowiązania podpisywanego przez członków formacji używanych do mordowania Żydów w Generalnym Gubernatorstwie o zachowaniu tajemnicy
- [110] 19 lipca 1942, Lublin – Rozkaz Heinricha Himmlera do wyższego dowódcy SS i policji w Generalnym Gubernatorstwie Friedricha Wilhelma Krügera ustalający ostateczny termin zakończenia wysiedlenia ludności żydowskiej z Generalnego Gubernatorstwa
- [111] 23 lipca 1942, Warszawa – Ostatni list Adama Czerniakowa do Zarządu Gminy Żydowskiej w getcie warszawskim
- [112] 24 lipca 1942, Warszawa – Obwieszczenie Rady Żydowskiej dementujące, na rozkaz niemiecki, krążące wśród ludności getta pogłoski na temat tzw. przesiedlenia na tereny wschodnie
- [113] 29 lipca 1942, Warszawa – Obwieszczenie kierownika Służby Porządkowej do mieszkańców getta, wzywające do dobrowolnego zgłaszania się na Umschlagplatz, za nagrodą w postaci żywności
- [114] 5 (6) sierpnia 1942, Warszawa – Relacja Nachuma Remby o przemarszu na Umschlagplatz Janusza Korczaka wraz z dziećmi

- [115] Lipiec–sierpień 1942, Warszawa – Relacja Marka Edelmana na temat akcji wysiedleńczej z getta warszawskiego (fragment)
- [116] 18 sierpnia 1942, Bełżec – Oświadczenie byłego Obersturmführera SS Kurta Gersteina dotyczące zagłady ludności żydowskiej w Bełżcu, złożone w dniu 4 maja 1945 roku (T)
- [117] Relacja Rudolfa Redera dotycząca zagłady ludności żydowskiej w Bełżcu (T)
- [118] Relacja Tomasza Blatta o obozie zagłady w Sobiborze (fragment wspomnień) (T)
- [119] 19 sierpnia 1942, Otwock – Likwidacja getta w Otwocku pod Warszawą w relacji policjanta żydowskiego Calka Perechodnika (fragmenty wspomnień) (T)
- [120] 21–22 sierpnia 1942, Siedlce – Relacja żołnierza Wehrmachtu Huberta Pfocha o przebiegu akcji deportacji Żydów z siedleckiego getta do ośrodka zagłady w Treblince (fragmenty dziennika) (T)
- [121] Marzec–sierpień 1942, Lwów – Relacja Dawida Kahane z przebiegu akcji wysiedleńczych w getcie lwowskim w marcu i sierpniu 1942 roku (fragmenty)
- [122] 21 września 1942, Kraków – Rozkład jazdy pociągu nr 587 kursującego w dystrykcie radomskim na trasie do Treblinki
- [123] 22 września 1942, Warszawa – List malarki Geni (Geli) Seksztajn-Lichtensztajn do Hirszela, jednego z kierowników fabryki Bernharda Hallmanna, z prośbą o tzw. numerek życia
- [124] 26 września 1942, Biała Podlaska – Telefonogram nadany przez starostwo do burmistrza Białej Podlaskiej o wysiedleniu Żydów z miasta
- [125] Marzec–październik 1942, Szczebrzeszyn – Relacja Zygmunta Klukowskiego o akcjach wysiedleńczych na Lubelszczyźnie, w tym w Szczebrzeszynie w 1942 roku (fragment dziennika) (T)
- [126] Ośrodek zagłady w Treblince w relacji Samuela Willenberga (fragment wspomnień) (T)
- [127] 25 października 1942, Warszawa – Relacja Jakuba Rabinowicza, zbiega z obozu zagłady w Treblince
- [128] 30 czerwca 1943 – Raport Friedricha Katzmanna „Rozwiązanie kwestii żydowskiej w dystrykcie Galicja” (fragment)
- [129] 16 maja 1943, Warszawa – Raport Jürgena Stroopa o likwidacji getta warszawskiego (fragmenty)
- [130] 24 maja 1943, Warszawa – Raport Jürgena Stroopa dla Krügera zawierający bilans wielkiej akcji likwidacji getta w Warszawie (fragmenty)

- [131] 4 października 1943, Poznań – Przemówienie Heinricha Himmlera do Gruppenführerów SS (fragmenty)
- [132] 4 listopada 1943, Triest – List Odilo Globocnika do Heinricha Himmlera w sprawie odznaczenia żołnierzy biorących udział w Akcji Reinhardt w Generalnym Gubernatorstwie
- [133] 30 listopada 1943 – List Heinricha Himmlera do Odilo Globocnika
- [134] 15 grudnia 1943, Lublin – Tymczasowe sprawozdanie końcowe kasy Akcji Reinhardt na dzień 15 grudnia 1943 roku
- [135] 16 sierpnia 1947 – Zeznania szefa krematorium w obozie na Majdanku Ericha Muhsfeldta na temat Operacji *Erntefest* (fragment) (T)
- [136] Relacja Ludwiki Fiszerowej, uciekinierki z masowego grobu, o likwidacji obozu w Poniatowej na Lubelszczyźnie w ramach Operacji *Erntefest* (T)

C. AUSCHWITZ-BIRKENAU

- [137] Lato 1941, Berlin – Rozkaz Heinricha Himmlera dla komendanta obozu koncentracyjnego KL-Auschwitz Rudolfa Hössa o przeznaczeniu obozu oświęcimskiego do „ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej” (fragment relacji Rudolfa Hössa)
- [138] Relacja Rudolfa Hössa o przebiegu akcji Zagłady w Auschwitz-Birkenau, złożona w czasie procesu w listopadzie 1946 roku (fragment) (T)
- [139] Relacja Pesacha Bursztejna na temat procesu uśmiercania w komorach gazowych w Birkenau (fragment) (T)
- [140] Fragment relacji Hirscha Taubera na temat zadań *Sonderkommando* w KL Auschwitz-Birkenau (T)
- [141] Rudolf Höss o lojalności wobec przełożonych w trakcie realizacji „ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej” w Auschwitz-Birkenau (fragment autobiografii)
- [142] Sierpień–listopad 1942, KL Auschwitz-Birkenau – Fragmenty dziennika lekarza obozowego KL Auschwitz-Birkenau SS-Obersturmführera Johanna Paula Kremera
- [143] Relacja Zofii Minc o pobycie w obozie Auschwitz-Birkenau i innych obozach koncentracyjnych, złożona w 1947 roku w sierocińcu dla dzieci żydowskich
- [144] Relacja Szlomy Rubinsztajna o warunkach transportu do obozu KL Auschwitz-Birkenau, selekcji i umieszczeniu w baraku (fragmenty)

VI. WOBEC ZAGŁADY – ŻYDOWSKI RUCH OPORU

- [145] 12 maja 1942, Warszawa – Cywilna konspiracja w getcie warszawskim w opinii Emanuela Ringelbluma
- [146] 3 sierpnia 1942, Warszawa – Testament Dawida Grabera (fragmenty)
- [147] Sierpień 1942, Kraków [Bochnia?] – Tekst przysięgi Bojowej Organizacji Żydowskiej Młodzieży Chalucowej
- [148] Styczeń 1943, Warszawa – Odezwa Żydowskiej Organizacji Bojowej nawołująca do walki zbrojnej
- [149] Styczeń 1943, Warszawa – Odezwa Żydowskiego Związku Wojskowego wzywająca do walki zbrojnej
- [150] 13 stycznia 1943, Warszawa – Radiowa depesza tajnego Żydowskiego Komitetu Narodowego do Światowego Kongresu Żydowskiego w USA
- [151] Styczeń 1943, Warszawa – Emanuel Ringelblum o powstaniu i pracach konspiracyjnego Archiwum Getta Warszawskiego „Oneg Szabat” (fragmenty)
- [152] 13 marca 1943, Warszawa – List Mordechaja Anielewicza do KG AK i Delegatury RP na Kraj w sprawie broni oraz o samoobronie marcowej
- [153] 23 kwietnia 1943, Warszawa – Apel Żydowskiej Organizacji Bojowej skierowany do Polaków w czasie powstania w getcie warszawskim
- [154] 23 kwietnia 1943, Warszawa – List Mordechaja Anielewicza do Icchaka Cukiermana o pierwszych walkach w getcie
- [155] 29 kwietnia 1943, Warszawa – Artykuł wstępny w „Biuletynie Informacyjnym” na temat walk w getcie warszawskim
- [156] Kwiecień–maj 1943, Warszawa – Marek Edelman o powstaniu w getcie warszawskim (fragmenty)
- [157] 1942–1943, Warszawa, Londyn – Jan Karski o pobycie w getcie warszawskim, rozmowach z liderami żydowskimi oraz późniejszych spotkaniach ze Szmulem Zygielbojmem (fragment *Tajnego państwa*)
- [158] 11 maja 1943, Londyn – List pożegnalny Szmula Zygielbojma wysłany przed samobójczą śmiercią na ręce prezydenta i premiera RP
- [159] 2 sierpnia 1943, Treblinka – Relacja Jankiela Wiernika o zbrojnym buncie więźniów i ucieczce z ośrodka zagłady w Treblince
- [160] 14 października 1943, Sobibór – Relacja Aizyka Rottenberga z Włodawy o zbrojnym buncie więźniów i ucieczce z ośrodka zagłady w Sobiborze
- [161] 1943, Białystok – Relacja Chai Grossman na temat organizacji ruchu oporu oraz powstania w getcie białostockim (fragmenty)
- [162] 1941–1943, Wilno i okolice – Fragment relacji Gerszona Glezera na temat konspiracji i powstania w getcie wileńskim oraz późniejszej walki partyzanckiej

- [163] 6 września 1944, Auschwitz-Birkenau – Notatki Załmena Gradowskiego, członka *Sonderkommando* w Birkenau

VII. POLACY WOBEC PRZEŚLADOWANIA I ZAGŁADY ŻYDÓW

- [164] Zima 1939–1940 – Raport Jana Karskiego (fragment) (T)
- [165] 25 września 1941 – Depesza nr 354 Komendanta Głównego Związku Walki Zbrojnej gen. bryg. Stefana Roweckiego „Kaliny” do Naczelnego Wodza gen. broni Władysława Sikorskiego „Strażnicy” o antysemickich nastrojach panujących wśród społeczeństwa polskiego
- [166] 1 sierpnia 1942, Warszawa – Polska Partia Robotnicza wzywa Żydów do oporu, a Polaków do solidarności z nimi – artykuł z prasy konspiracyjnej
- [167] Sierpień 1942, Warszawa – Odezwa „Protest!” konspiracyjnego Frontu Odrodzenia Polski pióra Zofii Kossak-Szczuckiej (T)
- [168] Sierpień 1942, Otwock – Rabunek mienia Żydów po likwidacji getta w Otwocku pod Warszawą w relacji policjanta żydowskiego Calka Perechodnika (fragmenty wspomnień)
- [169] 17 września 1942 – Oświadczenie protestacyjne Kierownictwa Walki Cywilnej w sprawie masowego mordu dokonywanego przez Niemców na Żydach
- [170] 1942, Ceraanów na Podlasiu – Relacja Józefa Górskiego na temat jego stosunku do zagłady Żydów (fragment wspomnień)
- [171] 12 grudnia 1942, Londyn–Moskwa–Waszyngton – Deklaracja 12 państw sprzymierzonych w sprawie odpowiedzialności za zagładę Żydów
- [172] 29 grudnia 1942 – Pismo Tymczasowego Prezydium Rady Pomocy Żydom do Pełnomocnika Rządu na Kraj dotyczące celów, struktury i dezyderatów Rady Pomocy Żydom
- [173] 2 stycznia 1943, Londyn – Telegram prezydenta RP Władysława Raczkiewicza do papieża Piusa XII z prośbą o potępienie terrorku wobec Żydów i Polaków
- [174] Kwiecień 1943 – Zapis z dziennika Jarosława Iwaszkiewicza dotyczący ratowania małżeństwa Muszkatów
- [175] 7 maja 1943, Warszawa – Artykuł *Opór ghetta we właściwym świetle* na łamach konspiracyjnej „Polskiej Informacji Prasowej” Grupy Szańca
- [176] 7 maja 1943, Kraków – Artykuł *Zwalczajmy szantaż* na łamach konspiracyjnego „Wolność – organ PPS” (WRN) potępiający szantażystów i obojętność wobec Żydów oraz wzywający do pomocy ukrywającym się (fragment)
- [177] 14 maja 1943, Warszawa – Artykuł Aurelii Wyleżyńskiej *Gloria victis!* na łamach konspiracyjnego „Nowego Dnia”

- [178] 23 lipca 1943 – „Sprawa żydowska” – fragment sprawozdania Sekcji Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj
- [179] 7 września 1943, Warszawa – Obwieszczenie urzędowe Kierownictwa Walki Podziemnej o wykonaniu wyroku śmierci za wydawanie Żydów w ręce policji niemieckiej
- [180] 26 listopada 1943 – List komendanta Żydowskiej Organizacji Bojowej Icchaka Cukiermana do dowódcy Armii Krajowej gen. Tadeusza Komorowskiego „Bora” w sprawie współpracy AK z ŻOB (fragmenty)
- [181] Koniec 1944 lub początek 1945 – Sprawozdanie Henryka Wolińskiego z działalności kierowanego przez niego referatu spraw żydowskich w BIP KG AK (fragmenty)
- [182] Emanuel Ringelblum, „Stosunki polsko-żydowskie w czasie drugiej wojny światowej” (fragmenty)
- [183] Warszawa – Fragment „Dziennika” Leona Guza o obojętności wielu Polaków wobec losu Żydów
- [184] Warszawa – Relacja Ireny Sendlerowej („Jolanty”) na temat ratowania dzieci żydowskich
- [185] Staszów – Relacja Marii Szczecińskiej o ukrywaniu przez nią czternastu Żydów ze Staszowa

VIII. LATA 1943–1945

- [186] 12 maja 1943, Warszawa – Pismo Rady Pomocy Żydom do ministra opieki społecznej rządu polskiego w Londynie w sprawie funduszy koniecznych do akcji ratowania Żydów
- [187] 1943, Warszawa – Aleksandra Sołowiejczyk-Guter o życiu w ukryciu (fragmenty dziennika)
- [188] 1943–1944, Lwów – Różia Basseches-Wagnerowa o losie ukrywających się Żydów (fragment dziennika)
- [189] 1943–1944 – Relacja Feigi Pfeffer o życiu w leśnym obozie w okolicach Lwowa (fragmenty)
- [190] 25 maja 1944, Warszawa – Sprawozdanie skierowane na ręce premiera Rządu RP Stanisława Mikołajczyka przez Witolda Bieńkowskiego „Kalskiego” (fragment)
- [191] 7 sierpnia 1944, Litzmannstadt-getto – Przemówienie wygłoszone przez szefa niemieckiego Zarządu Getta Hansa Biebową do mieszkańców getta
- [192] Styczeń–kwiecień 1945 – Fragment relacji Henryka Hersteina dotyczący ewakuacji obozów KL Auschwitz oraz Buchenwald i tzw. marszów śmierci

IX. PO ZAGŁADZIE

- [193] 22 lipca 1944 – Manifest Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (fragmenty)
- [194] 31 sierpnia 1944 – Dekret PKWN o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego
- [195] Lipiec 1944–styczeń 1945 – Wspomnienia Noacha Lasmana o pierwszych miesiącach życia po wyzwoleniu (fragmenty)
- [196] Wrzesień 1944–listopad 1946 – Relacja 16-letniego Josefa Malczyka o jego życiu po wojnie (fragment)
- [197] Styczeń 1945, Warszawa – Wspomnienia Władki Meed o powrocie do zburzonej Warszawy (fragment)
- [198] 15 czerwca 1945, Warszawa – Z danych CKŻP dotyczących liczby ocalałych Żydów w Polsce
- [199] 27 lipca 1945, wieś Ciechanowice – Relacja Rachel Kosower o zamordowaniu jej brata i siostry (T)
- [200] 26 stycznia 1946 – Konferencja prasowa w Centralnym Komitecie Żydów w Polsce (fragment)
- [201] 4 marca 1946, Otwock – Sprawozdanie ogólne Komitetu Żydowskiego w Otwocku za miesiąc luty 1946 roku
- [202] 12 lipca 1946, Dzierżoniów – List Jakuba Rozenberga do Jakuba Szackiego o sytuacji swojej i innych Żydów w Polsce po pogromie kieleckim
- [203] 10 maja 1948, Siedlce – Wyrok wraz z uzasadnieniem Sądu Okręgowego w Siedlchach w sprawie Kazimierza Maciaka oskarżonego o udział w zabójstwie ukrywających się Żydów (fragmenty)
- [204] 30 kwietnia 1947, Łódź – Uzasadnienie wyroku kary śmierci dla Hansa Biebowa, szefa niemieckiego zarządu getta w Łodzi (fragmenty)

X. WYZWANIA WSPÓŁCZESNOŚCI

- [205] 9 grudnia 1948, Nowy Jork – Konwencja w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych (fragmenty)
- [206] Antoni Kępiński, *Zbrodnie ludobójstwa*
- [207] Leszek Kołakowski, *Ludobójstwo i ideologia* (fragmenty)
- [208] Jan Błński, *Biedni Polacy patrzą na getto* (fragmenty)
- [209] 30 listopada 1992, Genewa – Przemówienie Tadeusza Mazowieckiego, Specjalnego Sprawozdawcy Komisji Praw Człowieka ONZ do spraw sytuacji w dziedzinie praw człowieka na terytorium byłej Jugosławii wygłoszone na nadzwyczajnej Komisji Praw Człowieka (fragmenty)

- [210] 16 marca 1998 – „Pamiętamy: Refleksje nad Szoa” – dokument watykańskiej Komisji ds. Kontaktów Religijnych z Judaizmem (fragmenty)
- [211] 19 października 1999 – List Marka Edelmana i Jacka Kuronia do prezydenta Czech Vaclava Havla w reakcji na wydarzenia związane z budową muru odgradzającego osiedle romskie od osiedla czeskiego w Usti nad Łabą
- [212] 27 stycznia 2000, Sztokholm – Deklaracja Międzynarodowego Forum ds. Holokaustu, tzw. Deklaracja Sztokholmska
- [213] 13 kwietnia 2000, Haga – Fragmenty zeznania Świadka O dotyczące egzekucji w Srebrenicy przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii na procesie Radislava Krstića (T)
- [214] 30 czerwca 2003, Białyсток – Postanowienie o umorzeniu śledztwa w sprawie zabójstwa obywateli polskich narodowości żydowskiej w Jedwabnem w dniu 10 lipca 1941 roku (fragment)
- [215] 27 stycznia 2005 – Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie pamięci o Holokauście, antysemityzmu i rasizmu
- [216] 4 grudnia 2008 – Wypowiedź generała Romeo Dallaire’a, dowódcy sił pokojowych ONZ, o jego misji w Rwandzie: „Mogliśmy uratować 800 tysięcy osób, ale nikogo to nie obchodziło”
- [217] Rabin Byron L. Sherwin o Holokauście jako paradygmatycznym współczesnym wydarzeniu historycznym
- [218] Franciszek Ryszka o Zagładzie i innych przejawach ludobójstwa
- [219] Yehuda Bauer o wyjątkowości Holokaustu
- [220] Zygmunt Bauman o Holokauście i współczesnej cywilizacji
- [221] Michael R. Marrus o wyjątkowości Holokaustu
- [222] 27 czerwca 2005, Warszawa – „Zło może urosnąć”, wystąpienie Marka Edelmana na uroczystej sesji otwierającej polską prezydencję Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research

XI. ŚWIADECTWA LITERACKIE

- [223] Irit Amiel, *Mniej zmarli*
- [224] Irit Amiel, *Pożegnanie mojej martwej klasy*
- [225] Jerzy Andrzejewski, *Wielki Tydzień* (fragmenty)
- [226] Krzysztof Kamil Baczyński, *Modlitwa II*
- [227] Krzysztof Kamil Baczyński, *Tren I*
- [228] Krzysztof Kamil Baczyński, *Tren II*
- [229] Miron Białoszewski, *Jerozolima* (fragment)
- [230] Tadeusz Borowski, *Ludzie, którzy szli*
- [231] Tadeusz Borowski, *U nas w Auschwitzu* (fragmenty)

- [232] Tadeusz Borowski, *Noc nad Birkenau*
- [233] Władysław Broniewski, „*Ballady i romanse*”
- [234] Paul Celan, *Fuga śmierci*
- [235] Charlotte Delbo, *Moja matka...*
- [236] Charlotte Delbo, *Ulica gdzie się przyjeżdża, ulica, skąd się odjeżdża*
- [237] Jerzy Ficowski, *Sześćoletnia z getta zebrząca na Smolnej w 1942 roku*
- [238] Jerzy Ficowski, *Muranów góruje...*
- [239] Jerzy Ficowski, *Twoje matki obie*
- [240] Ida Fink, *Wariat*
- [241] Ida Fink, *Wesoła Zosia*
- [242] Zuzanna Ginczanka, *Non omnis moriar...*
- [243] Henryk Grynberg, *Popioły i diamenty*
- [244] Henryk Grynberg, *Retoryczne pytanie*
- [245] Henryk Grynberg, *Żydowska wojna* (fragmenty)
- [246] Henryk Grynberg, *Dziedzictwo* (fragment)
- [247] Julia Hartwig, *Elegia lubelska*
- [248] Julia Hartwig, *Koleżanki*
- [249] Julia Hartwig, *W drodze*
- [250] Binem Heller, *A miesiąc już nisan w getcie w Warszawie...*
- [251] Zbigniew Herbert, *Pan Cogito szuka rady*
- [252] Małgorzata Hillar, *Buciki*
- [253] Jarosław Iwaszkiewicz, *Wzlot* (fragment)
- [254] Icchak Kacnelson, *Znów powróciły wagony*
- [255] Icchak Kacnelson, *Po wszystkich* (fragmenty)
- [256] Etgar Keret, *Buty*
- [257] Imre Kertész, *Los utracony* (fragmenty)
- [258] Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem* (fragmenty)
- [259] Hanna Krall, *Król kier znów na wylocie* (fragmenty)
- [260] Hanna Krall, *Pola* (fragmenty)
- [261] Hanna Krall, *Syndrom ocalonych* (fragment)
- [262] Hanna Krall, *Ta z Hamburga*
- [263] Primo Levi, *Czy to jest człowiek* (fragment)
- [264] Primo Levi, *Pogrążeni i ocaleni* (fragmenty)
- [265] Czesław Miłosz, *Biedny chrześcijanin patrzy na getto*
- [266] Czesław Miłosz, *Campo di Fiori*
- [267] Zofia Nałkowska, *Przy torze kolejowym*
- [268] Zofia Nałkowska, *Kobieta cmentarna* (fragmenty)
- [269] Dan Pagis, *Pisane ołówkiem w zaplombowanym wagonie*
- [270] Tadeusz Różewicz, *Gałęż*
- [271] Tadeusz Różewicz, *Rzeź chłopców*
- [272] Tadeusz Różewicz, *Warkoczyk*

- [273] Tadeusz Różewicz, *Żywi umierali*
- [274] Adolf Rudnicki, *Wielkanoc*
- [275] Nelly Sachs, *Chór obłoków*
- [276] Antoni Słonimski, *Elegia miasteczek żydowskich*
- [277] Władysław Szlengel, *Kartka z dziennika „akcji”*
- [278] Władysław Szlengel, *Mata stacja Treblinka*
- [279] Władysław Szlengel, *Kontratak* [wersja II]
- [280] Władysław Szlengel, *Rzeczy*
- [281] Wisława Szymborska, *Jeszcze*
- [282] Elie Wiesel, *Noc* (fragmenty)
- [283] Bogdan Wojdowski, *Chleb rzucony umartym* (fragmenty)
- [284] Stanisław Wygodzki, *Lokomotywa*
- [285] Stanisław Wygodzki, *Rozmowa z Julianem Przybosiem*
- [286] Krystyna Żywulska, *Pusta woda* (fragment)